

Offentlig arbetsförmedling.

Elmquist, Henning,

54 E a Br 1904

Offentlig arbets- förmedling.

Af D:r *Henning Elnquist.*

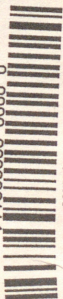
Den omgestaltning inom många af det ekonomiska samhällslifvets områden, som under det sistförflutna århundradet tog sin begynnelse, är säkerligen ännu långt ifrån afslutad. I en del fall stå vi den dag som i dag är blott vid själfva början, och vi vilja ju gerna tro, att det tjugonde seklet redan under sina första decennier skall bringa oss en lycklig lösning af flera af de många mer eller mindre brännande sociala frågor, hvilka nu stå kvar olösta såsom ett arf och en konsekvens af utvecklingen under det sekel, som gått.

Ett spörsmål och det icke minst viktiga, som under de senaste åren allt mer trängt i förgrunden i flertalet kulturländer, är frågan om anordnadet af *offentlig arbetsförmedling*, d. v. s. åtgärder från det allmännas sida till utjämnande i görligaste mån af tillgång och efterfrågan på arbetskraft, resp. arbete inom olika yrken och arbetsområden. Med storindustriens och stadssamhällellenas hastiga tillväxt samt kommuni-

1904.

0 0000 000000446

Kungl. biblioteket

kationsväsendets utveckling har följt ett starkt anhopande af arbetskraft i städerna. Behovvet af en ordnad arbetsförmedling gifver sig därför numera allt starkare tillkänna uti den under vissa årtider i städerna rådande arbetslösheten för tusentals arbetskraftiga medborgare, under det att bristen på erforderlig arbetskraft på landsbygden för jordbrukets behof samtidigt blir allt större.

För nutidens mera komplicerade förhållanden lämpar sig skråtidens s. k. *omskådning*, eller det privata mer eller mindre regellösa sökandet efter arbetstillfälle, endast föga; och äfven om *annonsering* i tidningarne om platser kommit till vidsträckt användning, kunna därigenom för visso icke alla tillgodoses. De talrika privata *kommissionskontoren*, hvilka länge nog voro de enda organen för arbetsförmedling, hafva aldrig fått någon nämnvärd betydelse för det egentliga yrkesarbetet utan hafva hufvudsakligen förmedlat anställning i personlig tjänst. Att dessa kontors verksamhet äfven på detta mera inskränkta område icke i alla afseenden tillfredsställer fordringarna på en väl ordnad arbetsförmedling, därom torde meningarna knappast vara delade. Ej heller kunna de åtgärder, som af *yrkesföreningar*, vare sig arbetsgifvarnes eller arbetarnes eller bådas i förening, vidtagits för anordnande af arbetsförmedling, äfven om de på en del håll varit till oskattbar nytta, erbjuda en betryggande lösning af arbetsförmedlingsproblemet.

Därtill erfordras ovillkorligen fullt opartiska organ, som utan tanke på ekonomisk vinst eller andra för själfva verksamheten främmande hänsyn ombesörja förmedlingen. Mycket gagn på ifrågasvarande område har därför ock uträttats af en del *allmännyttiga föreningar*, som gjort till sin mer eller mindre hufvudsakliga uppgift att vara tjänstefolk och arbetare behjälpliga vid deras sökande efter anställning. Så t. ex. har den år 1883 bildade »Centralverein für Arbeitsnachweis» i Berlin, som numera åtnjuter ett afsevärdt årligt bidrag af kommunen, så småningom utvecklat sig till den tyska rikshufvudstadens förnämsta organ för arbetsförmedling.

Under de båda senaste årtiondena har man emellertid, som sagdt, i de flesta länder allt allmännare börjat komma till insikt om, att det med hänsyn till hela samhällslifvets intresse ovillkorligen påfordras, att det allmänna medverkar till arbetsförmedlingens ordnande. Att, såsom nu ofta är händelsen, arbetsvilliga personer till stort antal utan eget förvällande nödgas gå utan arbete längre eller kortare tid af året, under det på samma eller angränsande orter en större eller mindre brist på erforderlig arbetskraft gör sig gällande, är för visso till oberäknelig skada icke allenast för de enskilda individerna utan äfven för samhället i dess helhet. Bortsedt från alla andra af ett sådant

sakernas tillstånd härflytande olägenheter och vådor, förorsakas däraf en nationalekonomisk förlust, som säkerligen, därest den kunde med siffror exakt klargöras, äfven för ett litet land som vårt skulle visa sig uppgå till miljoner kronor årligen.

Arbetsmarknadens läge och fluktuationerna å densamma äro därför väl värda ett allvarligt iakttagande likaväl som varumarknaden, och äfven om den mänskliga arbetskraften icke är att jämnställa med en vanlig handelsvara, äger dock lagen om tillgång och efterfrågan sin tillämpning äfven på arbetsmarknaden. Genom upprättandet af *offentliga organ* för förmedling af arbete och arbetskraft erhålles nu erforderlig kännedom om ställningen på arbetsmarknaden, och endast genom dylika offentliga organ, upprättade på tillräckligt många platser och förbundna genom en organiserad samverkan sins emellan, kan en effektiv reglering af tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden äga rum.

I första hand bör gifvetvis en sådan offentlig anstalt ombesörja förmedlingen af arbete å den ort, där den är upprättad, och bör alltså det närmaste initiativet till anordnandet af offentlig arbetsförmedling tillkomma *kommunerna*, en eller flera i förening. Den erforderliga samverkan mellan de å olika platser inrättade anstalterna och centraliseringen af arbetsförmed-

lingsverksamheten inom hela landet, hvarförutan den icke kan fullständigt fylla sin uppgift, tillkommer det där-
emot *staten* att åvägabringa, och bör
staten jämväl söka genom ekonomiskt
bidrag befrämja upprättandet af för-
medlingsanstalter å alla de orter, hvar-
est sådana kunna vara af behofvet
påkallade. Bidrag böra ock vara att
emotse af *landsting*, *hushållningssäll-
skap* m. fl., då nämligen arbetsförmed-
lingens ordnande, såsom ofvan blifvit
påvisadt, är af det största intresse
för såväl städer som landsbygd.

*

Följande *grundprinciper* vid anord-
andet af offentlig arbetsförmedling
torde numera få anses allmänt fast-
slagna: 1) att dylika anstalter skola
förmedla allt slags arbete, 2) att ar-
betsförmedlingen i regel bör anordnas
och bekostas af *kommunen* samt vara
kostnadsfri, enär utkräfvandet af äf-
ven en mindre afgift förrycker an-
staltens karaktär, 3) att verksamheten
icke under några villkor bör få någon
anstrykning af *välgörenhet*, 4) att hvarje
anstalt ledes af en styrelse med en
opartisk ordförande samt af arbetsgif-
vare och arbetare själfva utsedda le-
damöter, 5) att de olika anstalterna
inrättas så vidt möjligt likformigt, så
att *samarbete* dem emellan möjlig-
göres, hvilket hälst bör ske under
statens ledning och på dess bekostnad.

6) att meddelanden om tillgång och efterfrågan på arbete inom olika yrken och orter offentliggöras med korta mellanrum, samt 7) att särskild omsorg bör ägnas åt att förhindra tillströmning af öfverflödigt arbetskraft till städerna, att tillgodose äfven *landtbrukets behof*, att skaffa lämplig anställning åt värfvadt manskap och värnpliktige o. s. v.

*

De första förmedlingsanstalterna af här omhandlade slag inrättades i *Schweiz*, där flertalet större städer nu hafva sådana, hvilka sins emellan samverka. Längst har den offentliga arbetsförmedlingen emellertid hunnit i *Tyskland*, där af dylika anstalter — inemot 700, anordnade af kommuner eller organisationer af olika slag — under tiden $\frac{1}{7}$ 1903— $\frac{1}{7}$ 1904 tillsattes c:a 1,200,000 platser. Den kommunala anstalten i *München* har att uppvisa 50,000 tillsatta platser om året, och bland öfriga större sådana må nämnas kontoren i Stuttgart, Köln, Frankfurt a. M., Dresden, Leipzig, Karlsruhe, det af kommunen understödda kontoret i Berlin o. s. v. Samarbetet är, tack vare regeringarnes ingripande, mycket utveckladt, särskildt inom de sydtyska staterna (Württemberg, Baden och Bayern), och på grundvalen af rapporter från samtliga kontor utarbetas af afdelningen för

arbetsstatistik i Berlin en månatlig arbetsförmedlingsstatistik. Äfven i *Österrike* och *Ungern* ägnas från stat och kommuner en oafslätlig uppmärksamhet åt den offentliga arbetsförmedlingens befrämjande och centralisering, och i dessa länder — liksom äfven i Tyskland — lägger man sig mycket vinn om att tillgodose jordbrukets behof af arbetskraft. Kontoren i Wien och Budapest äro båda mycket betydande. Öfverinseendet utföras i bägge länderna af staten, som äfven själfständigt upprättat en del anstalter. I *Frankrike*, där frågan om arbetsförmedlingen länge varit brännande, har man nu beslutat sig för att söka ersätta de förut befintliga s. k. arbetarebörserna med kommunala kontor efter sydtyskt mönster; genom en lag af 1904 är hvarje kommun om minst 10,000 invånare skyldig att inrätta ett offentligt arbetsförmedlingskontor, och i alla öfriga kommuner skall kommunalstyrelsen ombesörja arbetsförmedlingen. Kommissionskontoren skola så småningom indragas. I *Luxemburg*, *Belgien* och *Nederländerna* finnes jämväl offentlig arbetsförmedling, i det förstnämnda landet ombesörjd af postverket, och äfven *England*, där denna verksamhet hittills i främsta rummet handhafts af fackföreningarne (trade unions), hafva kommunala förmedlingsanstalter under de senaste åren börjat inrättas. I

Amerika och Australien finnas och ett antal »free public employment offices».

Af de nordiska länderna har *Norge* gått i spetsen på detta område, i det *Kristiania* arbeidskontor redan år 1898 började sin verksamhet. (Under år 1903 förmedlades öfver 10,000 platser.) Liknande anstalter finnas nu i *Bergen*, *Trondhjem* och *Stavanger*, och år 1903 har efter beslut af regering och storting en departemental kommitté åvägabrakt ett förslag till anordnandet af kostnadsfri offentlig arbetsförmedling öfver hela landet genom samverkan af stat och kommuner. I *Danmark* finnas kommunala anstalter i *Odense* och i *Köpenhamn* (med c:a 25,000 tillsatta platser årligen). Jämväl till *Finland* har den offentliga arbetsförmedlingen hunnit, i det *sex städer* (*Helsingfors*, *Viborg*, *Åbo*, *Kotka*, *Tammerfors* och *Tavastehus*) inrättat förmedlingskontor, hvilka äro enhetligt organiserade och samverka sins emellan.

Efter de närmaste förebilderna i *Kristiania* och *Köpenhamn* inrättades de första offentliga förmedlingskontoren i *Sverige* och trädde i verksamhet år 1902, nämligen i *Helsingborg* och *Göteborg*, och hafva dessa, efter fullt moderna och riktiga principer inrättade kontor, redan från början lyckats tillvinna sig samma stora förtroende, som i utlandet kommit denna form af arbetsförmedling till del. Under det första verksamhetsåret tillsatte sålunda Hel-

singborgskontoret 2,900 och Göteborgskontoret 5,600 platser, hvilken sistnämnda siffra är dubbelt så stor, som den samtliga kommissionskontor i staden tillsammans hafva att uppvisa. Under innevarande år hafva ytterligare några svenska städer följt de ofvannämndas exempel, nämligen *Malmö*, *Lund*, och nu senast *Stockholm*, och redan under de närmaste dagarne torde *Norrköping* följa efter. I flera andra städer, såsom *Sundsvall*, *Örebro*, *Jönköping*, *Landskrona* och *Karlstad* står frågan på dagordningen samt torde inom kort komma att upptagas uti ytterligare ett antal af våra medelstora samhällen. Uti *Gefle* finnes sålunda redan anordnad ett slags offentlig platsanskaffning i förening med fattigvårdsbyrån, hvilken form af arbetsförmedling dock måste betecknas såsom mindre lämplig, hvarför förslag ock varit å bane att ersätta denna anordning med en modern arbetsförmedlingsanstalt. I *Eskilstuna* och *Kristianstad* har frågan jämväl varit före, och torde snart komma att åter upptagas. Slutligen må omnämnas, att åtminstone ett *hushållningssällskap*, nämligen det i Västmanlands län, sedan år 1899 anvisat ett årligt anslag för åstadkommande af kostnadsfri arbetsförmedling af arbetskraft till landtbruket, ett exempel, som i den mån, offentliga arbetsförmedlingsanstalter blifva upprättade rundt om i landet, torde mana

äfven andra hushållningssällskap till efterföljd.

Den växande förståelse af den offentliga arbetsförmedlingens vikt för samhället, som sålunda under de sista åren försports äfven i Sverige och tagit sig uttryck uti de ofvan relate-
rade åtgärderna från flera af våra större kommuner, synes ock berättigadtill den förhoppningen, att ett nät af arbetsförmedlingsanstalter inom de närmaste åren skall utbredas öfver hela landet. För att detta mål skall kunna ernås samt de upprättade kontorens gagnande verksamhet kunna komma hela landet till godo, är det att hoppas, att *staten* hos oss liksom i flertalet andra länder träder hjäl-
pande och reglerande till. De jämförelsevis obetydliga anslag, som torde erfordras för ett nöjaktigt tillgodose-
ende af arbetsförmedlingens befräm-
jande och centralisering, skola för visso ock visa sig vara synnerligen väl använda. Redan tvänne gånger — åren 1900 och 1901 — har frågan om ett ingripande från statens sida varit före i *riksdagen* på grund af enskilda motioner, hvilka emellertid då icke för-
anledde till någon riksdagens åtgärd. Men om tiden då möjligen icke var mogen för frågans lösning, torde det nu, sedan kommunerna själfva börjat taga initiativet, vara att vänta, att statsmakterna snart skola tillgodose denna i hög grad viktiga samhälls-
angelägenhet.

